

УДК 619:616.99-039:[338.434:339.9]

ДОСВІД КРАЇН ЄС У ФІНАНСУВАННІ ПРОТИЕПІЗООТИЧНИХ ЗАХОДІВ ТА КОМПЕНСАЦІЙ ЗА ЕМЕРДЖЕНТНИХ СИТУАЦІЙ

Жуковський М. О., Недосєков В. В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Пероцька Л. В., Пивоварова І. В.

Одеський державний аграрний університет

В статті проаналізовано систему державного і недержавного фінансування проведення протиєпізоотичних заходів, відшкодування власникам тварин наслідків епізоотій в країнах Європейського Союзу. Запропоновано зміни до системи фінансування протиєпізоотичних заходів і відшкодування збитків власникам тварин для забезпечення епізоотичного благополуччя України, враховано досвід європейських країн, зокрема Німеччини, Бельгії, Польщі та Нідерландів.

Ключові слова: протиєпізоотичні заходи, епізоотії, компенсація, фінансування.

Постановка проблеми, аналіз актуальних досліджень. Тільки ефективні протиєпізоотичні заходи можуть забезпечити стійке епізоотичне благополуччя як окремих територій, так і цілих країн. А це, в свою чергу, може гарантувати високу рентабельність тваринництва, отримання якісної продукції та захист здоров'я людей.

На сьогодні в окремих регіонах країни виникають осередки захворювань на африканську чуму свиней, туберкульоз, лейкоз, бруцельоз та інші хвороби, небезпечні для людей і тварин [9]. Існує також реальна загроза занесення з-за кордону збудників особливо небезпечних хвороб тварин, наприклад ящуру. Тому, необхідне проведення комплексного дослідження державного регулювання проведення протиєпізоотичних заходів, механізму компенсації наслідків спалаху інфекційних хвороб, а також компенсація власникам тварин у разі їх знищення [10].

Проблемами державного регулювання в галузі ветеринарної медицини, ефективності протиєпізоотичних заходів, пошуком дієвих шляхів ліквідації спалахів інфекційних хвороб тварин займалися наступні вчені: В. Величко, П. Вербицький, В. Власов, О. Гаврилук, В. Довгань, Ю. Косенко, В. Недосєков, В. Музика, А. Ображей та інші.

Недостатньо дослідженими залишаються питання державного регулювання ефективності та фінансування протиєпізоотичних заходів, а головне, не розроблено альтернативних механізмів фінансування збитків отриманих власниками тварин у разі знищення поголів'я. Залишаються гострими питання відшкодування втрат від знищення тварин власникам.

Мета статті – проаналізувати механізм фінансування і результативність протиєпізоотичних заходів, систему державного і недержавного фінансування проведення протиєпізоотичних заходів, відшкодування власникам тварин за емерджентних ситуацій в країнах Європейського Союзу. Запропонувати зміни до системи фінансування протиєпізоотичних заходів і відшкодування збитків власникам тварин для забезпечення епізоотичного благополуччя України.

Виклад основного матеріалу. В багатьох країнах світу, в тому числі, і в Україні фінансування протиепізоотичних заходів та відшкодування власникам тварин в разі виникнення епізоотій здійснюються виключно за рахунок коштів державного бюджету і є, таким чином, повністю залежним від стану наповнення бюджету, фінансового благополуччя країни, наявності коштів, рівня фінансування служби ветеринарної медицини та в часи економічних криз і дефіциту бюджету є не дуже надійними джерелом.

В Україні фінансування протиепізоотичних заходів здійснюється як у вигляді прямого фінансування, так і шляхом централізованого постачання ветеринарних та імунобіологічних препаратів. Плани протиепізоотичних заходів щодо профілактики основних заразних хвороб тварин та проведення щеплень розробляються, виходячи з епізоотичної ситуації в розрізі видів тварин, назв хвороб та кількості досліджень. Щодо компенсаційних схем, то сьогодні існуючі схеми компенсацій зосереджуються в основному на механізмі компенсації для власників тварин у випадках епізоотії [8].

Наразі триває реформування державної служби ветеринарної медицини. Передбачається, за прикладом інших країн, розподіл відповідальності між державними органами та приватними агентами. Незважаючи на те, що деконцентрація має покращити ефективність, сама по собі вона не гарантує оптимального використання державних коштів, а механізм компенсації за знищених тварин власникам взагалі стає незрозумілим.

Для повноцінного проведення протиепізоотичних заходів в Україні потрібні три складові – висококваліфіковані спеціалісти ветеринарної медицини, законодавча база і належне фінансування. Слід зауважити, що останніми роками недофінансування протиепізоотичних заходів було систематичним, що не давало змоги компетентному органу виконувати свої функції в рамках плану протиепізоотичних заходів і, як наслідок, ми отримали напружену епізоотичну ситуацію в країні по деяким хворобам. Частина з них з'явилась в нас вперше, але досить швидко поширилась на всю територію країни (африканська чума свиней), інша частина, це давно відомі нам хвороби, але за низького рівня фінансування протиепізоотичних заходів збільшилась кількість спалахів цих хвороб.

Так, у 2013 р. на протиепізоотичні заходи та участь в Міжнародному епізоотичному бюро було виділено 80,830 млн грн (31,7 % потреби), у 2014 р. – 48,730 млн грн (16,8 %), у 2015 р. – 90,039 млн грн (22,3 %). Критичним став 2016 рік, фінансування становило всього 52,86 млн грн. «Для порівняння: така невелика країна, як Македонія у 2016 році витратила чотири мільйони євро лише на боротьбу з нодулярним дерматитом. Можете порівняти масштаб фінансування. Зрозуміло, що без наявності ефективної вакцинації боротися із хворобами складно» – відзначив Володимир Лапа, голова Держпродспоживслужби [5].

Слід відмітити, що в країнах ЄС коштів на проведення протиепізоотичних заходів, недопущення занесення збудників особливо небезпечних хвороб тварин та ліквідацію спалахів хвороб тварин не шкодують. Не потрібно далеко ходити, досить взяти наших найближчих сусід. Так, Польща у 2017 виділила 27

млн євро на будівництво паркану на кордоні з Україною і Білоруссю для запобігання розповсюдження африканської чуми свиней. Румунія витратила у 2004–2005 роках на ліквідацію спалаху пташиного грипу 50 млн євро. Що вже казати про більш заможні країни Європейського Союзу, де у 2016 році тільки на профілактику туберкульозу було витрачено майже 63 млн євро.

Поступово ситуація починає поліпшуватись і у нас, так у 2017 році фінансування протиепізоотичних заходів вже склало 113,65 млн грн (31,43 % потреби). У 2018 році для виконання плану протиепізоотичних заходів з профілактики основних інфекційних і паразитарних хвороб тварин в Україні виділено 687,195 млн грн., рекордна сума для нашої країни. На поточний 2019 рік передбачено фінансування у розмірі 678 млн грн. На діагностичні дослідження передбачено 119,05 млн грн, в тому числі діагностика туберкульозу, бруцельозу та сапу; на лікувально-профілактичні заходи спрямовано 537,28 млн грн (сибірка, КЧС, хв. Ньюкасла), парентеральну імунізацію домашніх тварин та пероральну імунізацію диких м'ясоїдних тварин проти сказу. Передбачено створення резервного фонду вакцин проти ящуру та заразного вузликового дерматиту ВРХ, відповідно 500 тис. доз і 150 тис. доз. Ще 22,1 млн грн будуть використані на придбання дезінфікуючих та інсекто-акарицидних засобів.

Позитивні зрушення в питаннях фінансування протиепізоотичних заходів суттєві, але аналіз даних щодо співвідношення бюджетних витрат на здійснення протиепізоотичних заходів із вартістю української продукції тваринництва в ринкових цінах за період 2013–2016 роки включно свідчить, що обсяг фінансування склав усього 0,06 %. Для порівняння слід зауважити, що відповідний показник в Євросоюзі становить 0,74 %, в Австралії – 0,74 %, у Канаді – 0,37 %, Ісландії – 1,66 %, Ізраїлі – 0,66 %, Японії – 0,45 %, Республіці Корея – 0,44 %, Мексиці – 0,48 %, Норвегії – 1,97 %, Новій Зеландії – 1,12 %, Туреччині – 0,18 %, США – 0,86 % [4]. Тобто, рівень виробництва продукції тваринництва у нас непоганий, а от захист і витрати на ветеринарне обслуговування бажають кращого.

Інший аспект проблематики, що розглядається у статті, це механізм фінансування ліквідації спалахів епізоотій, компенсацій власникам тварин за емерджентних ситуацій та міра відповідальності сторін. Таким чином, співробітництво між власниками тварин та державою є обов'язковим для забезпечення епізоотичного благополуччя країни, збереження поголів'я тварин і виробництва високоякісної, безпечної продукції тваринництва [6].

Одним з механізмів ліквідації особливо небезпечних хвороб тварин є вимушений забій на вимогу органів державної влади. Це завжди досить жахлива подія для власників тварин, яких це стосується. Подібного роду заходи сприймаються власниками тварин як конфіскація їх майна, яка повинна компенсуватися за коштів держави.

Прозоре, надійне, справедливе та швидке відшкодування є важливим для раннього повідомлення про підозру на епізоотію та для ефективної співпраці власників тварин з державною службою під час боротьби з хворобою. Багато досвіду, пов'язаного із минулими спалахами Ньюкаслської хвороби в країнах,

що розвиваються та країнах з перехідною економікою показують, що відсутність відшкодування веде до продажу захворілої птиці, перш за все, дрібними підприємствами або власниками з малою кількістю поголів'я, які бояться втратити своє джерело доходу і таким чином поширюють хворобу. Однак, потрібно зрозуміти, що система компенсації ніколи не зможе компенсувати всі збитки, що виникають у зв'язку з ліквідацією спалаху [1].

Аналогічна ситуація спостерігається і в Україні, як приклад, можна навести проблеми з якими зіштовхуються спеціалісти Держпродспоживслужби при ліквідації спалахів африканської чуми свиней. Досить часто, після того як виходить повідомлення про спалах, до населеного пункту починають приїздити перекупники і скуповувати поголів'я свиней за зниженою ціною, яке потім далі їде по ринкам сусідніх областей і вірогідність поширення хвороби зростає в рази. Нажаль, наразі у нас не передбачена кримінальна відповідальність власників тварин за такі дії. Штраф просто мізерний: від 3 до 10 неоподаткованих мінімумів. Інша проблема – неможливість контролювати перевезення тварин. Внаслідок правової колізії у жодного органу державної влади не має підстав для перевірки документів на тварин, що перевозяться.

У багатьох країнах відшкодування за вимушений забій тварин затверджене на рівні 70 %, в той час, як в Європейському Союзі, як правило, забезпечується 100 % відшкодування на втрату тварин.

Тому, на нашу думку, треба шукати альтернативні джерела для збільшення фінансування поточних та оперативних протиепізоотичних заходів і для компенсації власникам за знищених тварин. Доцільним буде поглянути на досвід країн ЄС, де започаткування перших виплат за знищених тварин повертає нас в далекий 1711 рік, коли в Європі був спалах чуми ВРХ, а вже у 1765 році було створено перше страхове товариство на державній основі, що займалося страхуванням тварин. Відповідно, трьохсотлітній досвід фінансування протиепізоотичних заходів і сплати компенсацій призвів до формування дієвої системи [2].

Наприклад, в ЄС фонд фінансування протиепізоотичних заходів від десяти найбільш поширених хвороб тварин і птиці у 2015 році склав 147,317 млн євро, у 2016 р. – 156,523 млн євро, а у 2017 р. – 149,790 млн євро. Можемо порівняти ситуацію з фінансуванням в Україні, де у 2017 було виділено всього близько 3,5 млн євро на всі протиепізоотичні заходи в цілому.

Крім того, в країнах ЄС існує окремою статтею витрат на протиепізоотичні заходи фінансування небайдужих громадян. І, на відміну, від України відсоток реєстрації випадків АЧС в дикій фауні значно вищий завдяки саме громадянам, оскільки, передбачена матеріальна винагорода людям, які знаходять мертвих свиней у лісі. Якщо людина сфотографувала труп, привела на місце ветеринарного лікаря, який відібрав проби, направив в лабораторію, утилізував залишки тварини, то може отримати винагороду у розмірі від 50 до 100 євро в залежності від країни ЄС. Такий простий захід дозволяє досить ефективно проводити моніторинг дикої фауни.

В Польщі, свого часу, власники господарств не зовсім правильно рахували витрати на вирощування свиней. Звичайно, основним показником

витрат є вартість кормів, які складають у собівартості понад 75 %. При цьому кошти на «ветеринарні витрати» знаходяться лише на рівні 4 %. І як показує практика, власники при оптимізації витрат часто намагались урізати фінансування ветеринарних заходів (профілактику інфекційних хвороб, дезінфекцію тощо) [3]. При цьому «так звана економія» часто призводила до спалахів інфекційних хвороб та падежу тварин, що призводило до значно більших збитків ніж зекономлені пару відсотків на утримання свиней. Тому останні десять років в Польщі популярна наступна концепція: досягти вищої ефективності свиначства за рахунок збереження здоров'я тварини. Тобто самі власники тварин знайшли резерви для збільшення фінансування ветеринарних заходів, дотримання на тваринницькій фермі усіх правил біологічної безпеки, розширили список інфекційних хвороб проти яких проводиться профілактичне щеплення і все це без зниження рентабельності. Дійсно, правду кажуть: було б бажання, а можливості завжди знайдуться.

В Німеччині та Нідерландах існує декілька джерел фінансування протиепізоотичних заходів та компенсацій при епізоотіях:

- фінансування за рахунок бюджету Європейського Союзу;
- фінансування за рахунок коштів державного бюджету;
- спільні фонди державно-приватного фінансування законодавчо закріплені;
- фонди обов'язкового страхування;
- фонди добровільного страхування;
- схеми, що не закріплені законодавчо;
- різні добровільні фонди.

Зрозуміло, що фінансування з боку ЄС та державного бюджету буде присутнє в будь-якому випадку, але майже всі власники тварин користуються фондами державно-приватного фінансування. Наразі у Німеччині, Бельгії та Нідерландах в усіх землях створені протиепізоотичні каси, правовий механізм функціонування яких прописаний в Законі «Про здоров'я тварин». Вони представляють собою законодавчо затверджені об'єднання, що базуються на взаємодопомозі, тобто солідарні системи. Передбачено відшкодування в наступних випадках:

- 1) втрати тварин через епізоотії, коли є офіційний припис щодо примусового забою або знищення тварин;
- 2) падіж тварин під час епізоотій;
- 3) витрати пов'язані з примусовим забоєм та утилізацією трупів, туш;
- 4) втрати тварин під час проведення протиепізоотичних заходів, таких як вакцинації, відбір проб, додаткові дослідження, а також аборти внаслідок проведення вище зазначених заходів.

Протиепізоотична каса – це суспільна державна установа, яка бере на себе відшкодування власникам тварин, збір членських внесків та фінансування протиепізоотичних заходів. Наприклад, у Нижній Саксонії членами протиепізоотичної каси є близько 105 тис власників тварин. Структури всіх німецьких протиепізоотичних кас є подібними між собою. Основу її складають посадовці в органах управління та контрольний орган, що працює на

суспільних засадах (рада управління). Керівництво протиепізоотичною касою складають переважним чином ветеринарні лікарі, які безпосередньо займаються боротьбою із епізоотіями, в той час як більшість в раді управління складається з представників виробництва, що представляють власників різних видів тварин. Керівництво протиепізоотичною касою здійснюється наступним чином:

1. Адміністративна рада, до складу якої входять представники сільського господарства, представники міністерства, представники районного зібрання землі.

2. Президія, до складу якої входять представники сільського господарства, представники Міністерства, керівник.

3. Керівництво: керівник (ветеринарний лікар), заступник керівника (ветеринарний лікар).

4. Адміністрація: ветеринарні лікар (дві особи), юристи (дві особи), співробітники адміністрації (23 особи).

За рахунок протиепізоотичних кас фінансуються наступні заходи:

- відшкодування за тварин, що загинули або були вимушено забиті;
- сплата витрат, що пов'язані з вимушеним забоєм, очищенням та дезінфекцією;

- дотації за втрату тварин за певних епізоотій;

- дотації на вакцини, вакцинації, відбір проб, діагностику;

- вушні бірки та ідентифікацію тварин;

- 60 % витрат, що пов'язані з утилізацією туш;

- логістика у випадку кризового менеджменту та примусового забою;

- банки вакцин ;

- додаткові дослідження;

Також, до повноважень протиепізоотичної каси входить програма моніторингу (відбір проб та дослідження) таких інфекційних хвороб як класична чума свиней, африканська чума свиней, хвороба Ауескі, лейкоз, бруцельоз, пташиний грип.

Від власників тварин, що користуються послугами таких установ, потрібно виконання наступних вимог:

- достовірні інформація про кількість тварин;

- правильна та своєчасна сплата внесків;

- суворе дотримання вимог законодавства, у разі значних порушень законодавства і вимог вони втрачають право на компенсацію, якщо незначне порушення – часткова компенсація.

Власники тварин повинні один раз на рік сплачувати внески в залежності від виду тварин. Дана сума буде різною і залежить від країни та регіону, але слід зазначити, що протягом останніх років сума внесків завдяки стабільній епізоотичній ситуації постійно зменшується. В середньому внески такі: ВРХ 5,50; свиня 0,80; вівця, коза 1,10; кінь 2,50; птиця: бройлер на відгодівлі 0,03, курка-несучка 0,045, індик 0,35, індичка 0,09, індиченя 0,03, качка 0,09, гуска 0,2 €.

Розмір внеску щорічно переглядається та визначається на наступний рік.

В основу розрахунку беруться видатки на відшкодування, необов'язкові послуги кас та адміністративні витрати за минулий рік і отриманий таким чином проект бюджету на поточний рік, де також треба враховувати розмір наявних резервів та загальну епізоотичну ситуація в країні і світі.

Формування резервів по кожному окремому виду тварин для фінансування компенсації у випадку виникнення епізоотії є основним елементом роботи протиепізоотичних кас. Розмір необхідного резервного фонду може відрізнятись в різних окремих федеральних землях. Розраховується він шляхом моделювання розвитку, поширення, вірогідності спалахів епізоотій.

Тварини, які підлягають вимушеному забою оцінюються відповідно виду (свині, вівці, кози, птиця) або індивідуально. Оціночна вартість представляє собою, так звану, середню вартість, тобто реальну ринкову вартість тварини на час забою без урахування можливого зменшення її ціни, зумовленого епізоотією. За оцінку тварин відповідають певні незалежні експерти. В різних федеральних землях це різні групи осіб. Крім того, для оцінки були розроблені спеціальні комп'ютерні програми, що можуть стандартизувати, спростити та обробити великі масиви даних під час епізоотій. Оцінювання тварин проводяться прозоро та обґрунтовано, для того, щоб гарантувати подальшу співпрацю власників тварин при боротьбі з хворобами. Дуже важливим є ведення відповідної документації та підпис протоколу оцінювання власником тварин.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За три останні роки фінансування протиепізоотичних заходів в Україні було збільшено майже в 10 раз. Це свідчить про те, що в країні є розуміння проблеми та потенційних загроз від недофінансування заходів з боротьби з захворюванням тварин. Держпродспоживслужба поступово переймає досвід інших країн. Так, поширення епізоотій створило потребу у висококваліфікованих фахівцях, які вміють їх ліквідувати і в планах служби залучати ліцензованих лікарів, шляхом укладання договорів з ними, до протиепізоотичних кампаній на платній основі.

Набув чинності наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12.04.2017 № 207 «Про затвердження форми Акта про вилучення сільськогосподарських тварин з метою їх знищення або забою при ліквідації особливо небезпечних (карантинних) хвороб» [7], відповідно якого розмір компенсації за знищених тварин визначається органами місцевого самоврядування на основі комісійних актів про вилучення тварин, які склалися у довільній формі, враховуючи середню ціну на худобу або птицю, що склалася в регіоні.

Але всі ці зміни лише початок переходу до дієвої і ефективної системи фінансування протиепізоотичних заходів, тому, досвід європейських країн, зокрема Німеччини, Бельгії та Нідерландів є досить дієвою альтернативою.

Протиепізоотичні каси або фонди є перевіреними та добре функціонуючими організаціями, які у випадку виникнення епізоотій забезпечують ефективне знищення та відшкодування власникам, а в період епізоотичного благополуччя проводять планові протиепізоотичні заходи. Вони

користуються досить високим рівнем довіри серед власників тварин та бізнесу. Фінансування відбувається через внески, які сплачуються щорічно, та через участь у витратах з боку німецьких федеральних земель та Європейського Союзу. Солідарний характер каси стимулює спільну відповідальність власників тварин щодо профілактики епізоотій. Завдяки протиепізоотичним касам розвантажується державний бюджет, бо без їхнього існування німецькі федеральні землі були б вимушені компенсувати 100 % середньої ціни тварини за рахунок власного бюджету.

Також, слід звернути увагу на підхід польських колег, що змусить тваринницькі комплекси, великі господарства за рахунок власних резервів збільшити видатки на ветеринарні заходи.

Список літератури.

1. Др. Роланд Лабом. Протиепізоотичні каси – німецька система для захисту власників тварин у випадку виникнення епізоотії також для України? / Німецько-український агрополітичний діалог від 28.03.2017 Режим доступу: https://apd-ukraine.de/images/APD_APR_02-2017_TSK_Ukraine_ukr.pdf
2. Др. Урсула Гердес. Система протиепізоотичних кас / Німецько-український агрополітичний діалог від 11.11.2015 Режим доступу: http://apdukraine.de/images/201511.11_Besuch_Delegation_Ukraine_2015_11_Tierseuchenkasse_UA.pdf
3. Досвід Польщі у боротьбі із респіраторними хворобами та африканською чумою свиней / Журнал «Агроеліта» Від 21.04.2017 р. Режим доступу: <http://agroprod.biz/2017/04/21/dosvid-polschi-u-borotbi-iz-respiratornymy-hvorobamy-ta-afrykanskoju-chumoyu-svynej/>
4. За два роки фінансування протиепізоотичних заходів в Україні може бути збільшено в 10 разів / Урядовий портал від 10 жовтня 2017 року. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250335092>
5. Збільшення фінансування протиепізоотичних заходів дозволить Держпродспоживслужбі закрити найбільш критичні проблеми, В. Лапа / Офіційний сайт Держпродспоживслужби від 01.02.2017. Режим доступу: http://www.consumer.gov.ua/News/1814/Zbilshennya_finansuvannya_protiepizootichnikh_zakhodi_v_dozvolit_Derzhprodspozhivsluzhbi_zakriti_naybilsh_kritichni_problemi,-V-Lapa
6. Жуковський М. О. Фінансування протиепізоотичних заходів в країнах ЄС. Можливості для України / Наукові доповіді НУБіП України №6 (76) 2018 р. Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Dopovidi/article/view/dopovidi2018.06.024>
7. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12.04.2017 № 207 «Про затвердження форми Акта про вилучення сільськогосподарських тварин з метою їх знищення або забою при ліквідації особливо небезпечних (карантинних) хвороб». Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0584-17>
8. Ничик А. В. Теоретико-методологічні засади формування ринку ветеринарного обслуговування / А. В. Ничик // Агроінком: аграрно-інформаційний науково-виробничий журнал, 2009. № 1-4. С. 20–24.
9. Nedosekov V. Infectious animal pathology: problems and prospects / V. Nedosekov // Earth Bioresources and Life Quality, 2012. № 1. <http://gchera-journal.nubip.edu.ua/index.php/ebql/article/view/14>
10. Бойко О. П., Недосеков В. В. Систематичний огляд, мета аналіз – квінтесенція доказових наук. // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції. Дніпро, 2018. С. 148–150.

**ОПЫТ СТРАН ЕС В ФИНАНСИРОВАНИИ ПРОТИВОЭПИЗООТИЧЕСКИХ
МЕРОПРИЯТИЙ И КОМПЕНСАЦИЙ ПРИ ЭМЕРДЖЕНТНЫХ СИТУАЦИЯХ**

Жуковский М. О., Недосеков В. В., Пероцкая Л. В., Пивоварова И. В.

В статье проанализировано систему государственного и негосударственного финансирования проведения противоэпизоотических мероприятий, возмещение владельцам животных последствий эпизоотий в странах Европейского Союза. Предложены изменения в системе финансирования противоэпизоотических мероприятий и ущерба владельцам животных для обеспечения эпизоотического благополучия Украины, учтен опыт европейских стран, в частности Германии, Бельгии, Польши и Нидерландов, где финансовая нагрузка равномерно распределяется между государством и владельцами животных, что обеспечивает более качественное и в полном объеме выполнение противоэпизоотических мероприятий.

Ключевые слова: *противоэпизоотические мероприятия, эпизоотии, компенсация, финансирование*

**EXPERIENCE OF EU COUNTRIES IN THE FINANCING OF ANTI-EPIZOOTIC
MEASURES AND COMPENSATION FOR EMERGENCY SITUATIONS**

Zhukovsky M. O., Nedosekov V. V., Perotskaya L. V., Pivovarova I. V.

The article analyzes the system of state and non-state financing of anti-epizootic measures, compensation for the owners of animals with the consequences of epizootics in the countries of the European Union. Changes are proposed in the system of financing antiepizootic measures and damage to animal owners to ensure the epizootic well-being of Ukraine, the experience of European countries, in particular Germany, Belgium, Poland and the Netherlands, where the financial load is evenly distributed between the state and animal owners, which ensures better and more complete volume of antiepizootic measures.

Key words: *antiepizootic measures, epizootics, compensation, financing*